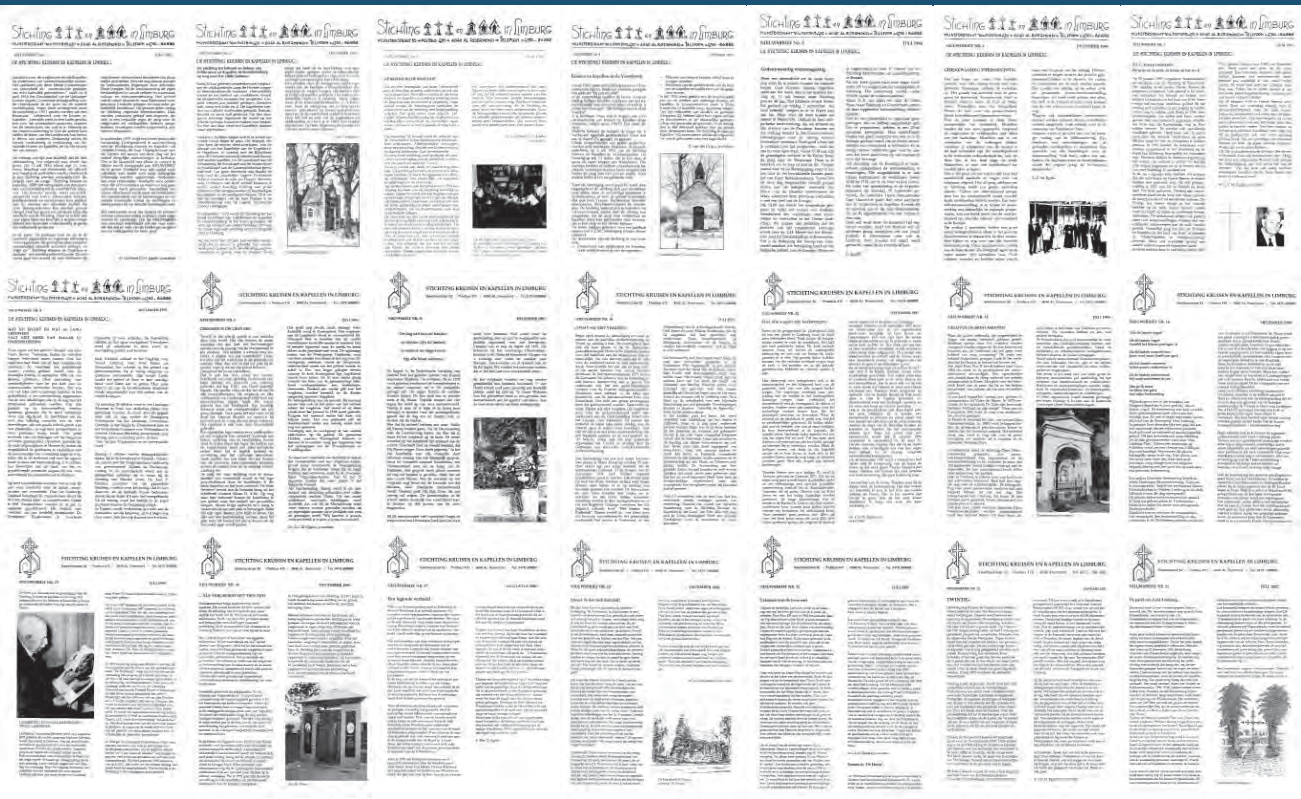

KAPELLEN en KRUISEN

STICHTING KRUISEN en

KAPELLEN IN LIMBURG

Nummer 50 - april 2011

Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg

Swalmerstraat 100
Postbus 470
6040 AL Roermond

Telefoon
(0475)386 781

E-mail
skkl@bisdom-roermond.nl

Website
www.kruisenenkapellenlimburg.nl

Bank
57.62.20.159
IBAN: NL58 ABNA 05762 20 159
BIC: ABNANL2A

Doel

De stichting, verbonden met het Bisdom Roermond, is als overkoepelende organisatie sinds 1954 actief betrokken bij de zorg voor kruisen en kapellen in Limburg.

Doelstelling is het adviseren en stimuleren van lokale groeperingen en particulieren.

De stichting adviseert op het gebied van restauratie en onderhoud, alsmede bij het oprichten van kruisen en kapellen.

Kapellen en Kruisen

is een uitgave van de Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg

Redactie

B.H.H. Brader (hoofdredacteur)
W.J.H. Oehlen

Donateurs

minimaal € 25,- per jaar

Abonnementen

€ 12,50 per jaar

ISSN 1875-1644

provincie limburg

**HUIS VOOR
DE KUNSTEN
LIMBURG**

BISDOM ROERMOND

Vijftig edities van dit tijdschrift

Het resultaat van een bescheiden mijlpaal ligt voor u: het vijftigste nummer van dit tijdschrift hebt u in handen. Reden voor een terugblik.

In juni 1992 verscheen de eerste aflevering van wat toen nog *Nieuwsbrief* heette. Die bestond uit vier A-4tjes en was zwart-wit kopieerwerk, dat via de Provincie Limburg werd uitgevoerd.

De nieuwsbrief ontstond naar aanleiding van de eerste provinciale contactdag, die in 1991 in Venray plaatsvond. Daar kwam de behoefte aan een contactblad naar voren en het stichtingsbestuur pakte de uitdaging aan om te proberen een praktisch instrument te ontwikkelen voor de organisaties, die in Limburg steeds meer werden opgericht. Voorzitter Godfried Egelie zorgde stevast voor een openingsartikel en het blaadje werd verder gevuld met nieuws vanuit verenigingen en allerlei wetenswaardigheden. Na 2000 werd de nieuwsbrief geleidelijk dikker.

Koos Swinkels

Het blad kreeg een grote impuls, toen via het Huis der Kunsten fondsen beschikbaar kwamen om over te stappen op full-colour. Hoofdredacteur Ben Brader stelt sinds april 2005 het kwartaalblad samen, dat al gauw werd omgedoopt in *Kapellen en Kruisen*. Inmiddels zijn bijna twintig afleveringen onder zijn directie verschenen, goed voor ongeveer vierhonderd pagina's berichtgeving over het klein religieus erfgoed in het bisdom Roermond. Dat een gemiddelde editie hem heel wat tijd kost achter de PC, neemt hij graag voor lief want het resultaat mag er zijn.

Hoe de toekomst er uit zal zien? Vast staat, dat het internet een steeds grotere bron van gegevens zal worden. De stichting stelt dat ook vast en digitaliseert haar papieren archief om dat toegankelijker te maken. Helaas gaat niet alles van een leien dakje, zoals dat bij kleine organisaties zoals de stichting is, wel vaker voorkomt. Toch ligt het in de bedoeling door te gaan met dit tijdschrift, maar ook om alle nummers op de site te plaatsen zodra dat mogelijk is. Schrijft u dus een keer een bijdrage, dan zult u die te zijner tijd zowel op papier als via internet terug kunnen lezen. Uw bijdrage wordt met belangstelling tegemoet gezien.

In afwachting daarvan feliciteer ik de stichting met dit jubileum, in de hoop dat ik aflevering honderd ook nog mee mag maken. Dan mag iemand anders het begeleidende stukje schrijven!

Koos Swinkels,
voorzitter Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg

JAARLIJKSE CONTACTDAG: zaterdag, 16 april 2011 in Horst

Ook in 2011 organiseert het bestuur een contactdag voor iedereen in de provincie Limburg, die zich op enigerlei wijze inzet voor onze kruisen en kapellen.

Wij starten onze contactdag bij **Museum de Kantfabriek, Americaanseweg 8 in Horst**, dit museum laat in een werkende fabriek de historie van de industrialisatie van Horst en omgeving zien.

Hierna gaan wij in kleine groepen naar de St Lambertuskerk (architect Boosten) en hebben daar een rondleiding in de kerk en de schatkamer.

Ook bezoeken wij het Koperslagersmuseum, waar historie en traditie van de koperslagerij en een unieke collectie van oude koperslagersgereedschappen aanwezig zijn.

Wij vragen een kleine bijdrage van € 5,- per persoon. Deelnemers in het bezit van een Museumjaarkaart wordt verzocht deze mee te brengen en bij de entree van de musea te tonen.

Het programma ziet er als volgt uit:

- 13:00 uur   Ontvangst in Museum de Kantfabriek met koffie en vlaai
Welkom door Koos Swinkels,
voorzitter van de Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg
Inleiding door vertegenwoordigers van de drie musea.
- 14:00 uur   Rondleiding
Groep 1 (± 20 personen) in Museum de Kantfabriek,
Groep 2 gaat voor een rondleiding naar de St Lambertuskerk
Groep 3 gaat naar het Koperslagersmuseum
- 15:00 uur   Wisseling van groepen:
Groep 1 naar St Lambertuskerk.
Groep 2 naar het Koperslagersmuseum.
Groep 3 naar Museum de Kantfabriek.
- 16:00 uur   Wisseling van groepen:
Groep 1 naar het Koperslagersmuseum.
Groep 2 naar Museum de Kantfabriek.
Groep 3 naar St Lambertuskerk.
- 17:00 uur   Verzamelen in Museum de Kantfabriek voor een nazit.

Parkeren bij de twee huisartsenpraktijken:
Americaanseweg 35 en Westsingel 100

Museum de Kantfabriek

Americaanseweg 8
5961 GP Horst
077 3981650

www.museumdekantfabriek.nl

Kunstschaten St Lambertuskerk

Sint-Lambertusplein 16
5961 LB Horst
077-3981416

www.rkhorst.nl

Koperslagersmuseum

Gasthuisstraat 46
5961 GB Horst
077-3985621

‘Gaot mer wiejer en maak angere bliejer’

Het veldkruis nabij ‘de Blauwe Steen’. Het is hier in 1995 op initiatief van de Heemkundevereniging Vrienden van Wijnandsrade geplaatst. De spreuk is overgenomen van een wegkruis in buurtschap ‘Hatenboer’ (nabij de Maasbrug van Roermond, aan de Hornerzijde van de Maas) Foto Jan Janse – Nuth.

Het wegkruis in buurtschap ‘Hatenboer’, waarop de spreuk in Wijnandsrade is geïnspireerd. De SKKL kreeg deze crucifix in 1991 – bij gelegenheid van het veertig jarig jubileum – cadeau van de werkgroep Margraten. Het kruis wordt ter plaatse nog altijd het ‘Margratenkruis’ genoemd. Ook de spelling van de spreuk herinnert aan de Zuid-Limburgse herkomst, want deze is niet in het Roermonds maar in het dialect van Margraten opgetekend. Een derde versie van deze inspirerende tekst bevindt zich op een wegkruis in Valkenburg (‘Gank mer wiejer en maak andere bliejer’).

De lente is weer aangebroken. De fietsen mogen uit het vet. En wij mogen, na een lange, grillige en witte winter, eindelijk weer eens de benen strekken.

Tijdens mijn eerste fietstochten van het nieuwe jaar zoek ik het altijd dicht bij huis. Waarom op verre en inspannende ontdekkingstochten gaan, als de conditie nog op een laag pitje staat en als er dicht bij huis nog zoveel moois valt te ontdekken en te zien?

Een van mijn favoriete voorjaarstochten voert mij jaarlijks vanuit het nog slaperige Swier via de oude dorpskern van Wijnandsrade naar het schilderachtige gehucht de Vink. Een dichte bosrand scheidt het kerkje en het kasteel van Wijnandsrade van dit nog vrijwel ongerepte stukje Zuid-Limburg. In ‘de Vink’ regeert de rust. Korenvelden en weilanden zijn er nog de baas. Een enkele automobilist wordt er verbaasd nagekeken, alsof hij hier eigenlijk niet thuis hoort. De weg, die door het gehucht voert, kruipt langzaam omhoog naar de eerste paar huizen. Voorbij een scherpe bocht wordt de helling steiler. Vooraan in de klim waakt een Mariakapelletje over de velden, de huizen en de mensen van de Vink.

De kapel stamt uit 1930 en is hier toen op initiatief van enkele buurtbewoners gebouwd.

Aanvankelijk was zij veel kleiner, maar er kwamen zoveel mensen op dit devotieplekje af, dat het niet veel later is vergroot door de achtermuur weg te breken en er een ruimte bij te bouwen. Het gebouwtje is omgeven door een bed van bloemen en struiken. Aan de achterkant houden drie statige lindebomen de wacht.

Voorbij het kapelletje van de Vink kruipt de weg tussen twee meidoornhagen verder omhoog naar een uitgestrekt plateau. Rondom ontvouwt zich een wijs panorama. De voormalige oostelijke mijnstreek en heuvelland Limburg baden in de zon. Aan de horizon reiken de watertoren en de trotse torenspits van de kerk van Schimmert tot aan de hemel. De lente is aangebroken. Het glooiende Zuid-Limburgse landschap wacht weer uitnodigend op vele sportieve bezoekers.

In de berm van de weg, die van de Vink via manege de Blauwe Steen naar Hunnecum slingert, staat een sober houten wegkruis. ‘Gaot mer wiejer en maak angere bliejer’ is de inspirerende tekst die aan de voet van het kruis is aangebracht.

Ik had voor deze locatie, dit jaargetijde (én de vijftigste editie van Kapellen en Kruisen) geen mooiere spreuk kunnen bedenken.

Wiel Oehlen

Het Mariakapelletje bij de Pool aan de Maalbekerweg in Belfeld

“De Pool” is een voormalige groeve van de greswarenfabriek “Houben en Steeghs” (thans Euroceramic). In het begin van de vorige eeuw waren er in Belfeld nog talrijke kleiwarenfabrieken.

Die haalden veel klei uit de grond op het hoogterras langs de Duitse grens.

Een van de eerste afgravingen lag net voor de steilrand op het landgoed Maalbeek.

Hier werd vermoedelijk tussen 1919 en 1922 klei gedolven.

Men beschikte in die tijd nog niet over pompen, die goed in staat waren het opkomende grondwater uit de kleiput te houden. Daarom werd deze groeve al snel verlaten.

Er bleef een groot gat achter, dat vol water liep, en vervolgens door de Belfeldenaren “De Pool” werd genoemd. Al spoedig werd deze plas gebruikt als zwemwater, visvijver en schaatsbaan.

Op enig moment moet iemand op het idee gekomen zijn om hier een Mariakapelletje te stichten. Het bouwsel werd gemaakt van blauwachtig gekleurde sintels (een afvalproduct uit de ovens van de kleiwarenindustrie). Dit materiaal is in deze streek in ruime mate aanwezig en werd ook veel gebruikt bij het maken van Lourdesgrotten bij diverse kloosters in de buurt. Het kapelletje is ongeveer 2,20 meter hoog, 2,40 m breed en 0,60 m diep.

Merkwaardige zaken

Sedert vele jaren was het Mariabeeldje uit de nis verdwenen. Afgelopen zomer werd door inwoners van het dorp diverse keren een nieuw beeldje geplaatst. Veel fietsers en wandelaars stopten erbij en legden een bloemetje in de nis of staken een kaarsje aan. Op de website (www.belfeld.nu.nl) van de Dorpsraad ontstond een flinke discussie naar aanleiding van de gebeurtenissen die hierna plaatsvonden.

Op 4 december wijdde zelfs Dagblad De Limburger een artikel aan dit monumentje en de merkwaardige zaken die zich afgelopen jaar afspeelden rond deze plek.

Beeldjes verdwenen

Het gaat om het feit, dat er sinds de zomer van 2010 telkens een beeldje wordt geplaatst, dat vervolgens enkele dagen later weer is verdwenen.

Niemand weet waar de verdwenen beeldjes blijven; in “De Pool” gegooid, gewoon meegenomen, vernield?

In elk geval werd al zeker zes keer een nieuw beeldje geplaatst, dat ook telkens weer heel snel verdween. Een oud-Belfeldenaar die zo'n beeldje plaatste zei: “Ik ga door, ik heb meer beeldjes dan ze kunnen jatten”.

Zelf uitgezaagd

Een ander, die ook diverse keren voor een nieuw Lieve Vrouwtje zorgde, zette zelfs een advertentie op internet om aan beeldjes te komen. Hij probeerde het ook met een schilderijtje en uiteindelijk met een zelf uitgezaagd en geverfd beeldje, dat met een flinke schroef aan de achterwand werd bevestigd.

Kennelijk is dit de goede oplossing, want dit eenvoudige beeldje staat er nu al weer een aantal weken, en is gelukkig nog niet vernield of beschadigd.

Ook deze man had overigens tevoren aangekondigd in elk geval vol te houden tot men het beeldje met rust zou laten. “Dat Mariabeeldje keert terug, desnoods tientallen keren. Daar ga ik persoonlijk voor zorgen”.

Wim van Diepen

Toewijzing Europese gelden in het kader van Interreg IV

Zoals wij in eerder afleveringen van “Kapellen en Kruisen” berichtten, zijn in het kader van het Europees project Interreg IV subsidiegelden beschikbaar gesteld om het klein religieus erfgoed in Limburg in stand te houden.

Met deze gelden kunnen kapellen, kruisen en ander klein erfgoed worden opgeknapt.

In totaal is voor Limburg een bedrag van € 450.000 beschikbaar, welk bedrag over drie jaar verdeeld moet worden. Een zg. Besliscommissie heeft de taak om de gelden aan de projecten toe te wijzen.

Deze commissie heeft een onafhankelijk voorzitter, terwijl verder onze stichting en het IKL vertegenwoordigd zijn. De Monumentenwacht Limburg geeft de noodzakelijke technische ondersteuning.

Op de oproep van de commissie om projecten aan te melden zijn veel reacties ontvangen.

Omdat de kosten van de ingediende aanvragen het beschikbare budget voor dit jaar echter te boven dreigden te gaan, is met de aanvragers overlegd om een deel van de herstelkosten voor eigen rekening te nemen.

Dit overleg leidde er toe, dat uiteindelijk alle aanvragen, die voor een bepaalde datum waren ontvangen, gehonoreerd zijn.

De commissie zal nu met de aanvragers in overleg treden over de uitvoering van het werk.

De Besliscommissie poseert op de Wijngaard in Thorn. V.l.n.r. Willem de Wit (voorzitter), Geert van der Varst (Monumentenwacht Limburg - adviseur), Jos Oostenbach (ambt. secretaris), Anneleen Van de Water (IKL); Peter Nouwen (Monumentenwacht Limburg - adviseur), Ben Brader (SKKL).

Van de Mariakapel in Wessem zal het dak worden betegeld en van pannen worden voorzien. Verder wordt het pleisterwerk in het interieur vernieuwd.

Voor subsidiering in het kader van Interreg IV voor 2011 in aanmerking genomen objecten

	Object	Plaats	Werkzaamheden
1	Grafmonumenten	Helden	Reinigen van kruisen en Lambertusmonument
2	St Rochuskapel	Stevensweert	Beeldnissen herstellen
3	Mariakapel (Witte Kapel)	Neer	Achterzijde herstellen; wanden reinigen
4	Kloostermuur Missiehuis	Steijl	Bres in muur dichten
5	Ommuring Kerkhof Abdij	Weert	Diverse herstellingen
6	Parkbeelden	Heel	Beelden voorlopig veilig stellen
7	Gevelkruis	Ransdaal	Vernieuwen
8	Kruiswegstatie	Watersleij	Herstellen
9	Kapel OL Vrouw van Rust	Thorn	Dak herstellen
10	Mariakapel	Wessem	Dak en pleisterwerk repareren
11	Antoniuskapel	Oud-Geulle	Metselwerk herstellen
12	Kruis	Aalbeek	Corpus op kruis lassen
13	Kapel	Aalbeek	Voegwerk, zink en lood repareren
14	Heierkapel	Swalmen	Dak repareren
15	Calvariekapel	Houthem	Mergelsteen restaureren
16	Kruis Grote St. Jan	Hoensbroek	Plint en daklijst repareren
17	Sacristie/kapel	Vlodrop	Dakconstructie vernieuwen
18	Mariakapel	Kessel	Voegwerk vernieuwen
19	Mariakapel	Ooyen	Voorgevel repareren
20	Jozefkapel	Nunhem	Leibedekking realiseren
21	Kruis Pr. Beatrixsingel	Valkenburg	Bomen plaatsen
22	Grafmonument	Rimburg	Reinigen en behandelen
23	Ommuring oude kerkhof	Melick	Metselwerk repareren
24	H. Hartbeeld	Thorn	Muur en hekwerk repareren
25	Grafmonument	Thorn	Reparatie
26	Monument der Wederdopers	Buchten	Repareren en conserveren
27	Wegkruis	Siebegewald	Corpus leveren en monteren
28	Kruis	Laar	Verven; beuk planten
29	Rokeskapel	Leveroy	Gevels herstellen
30	Vredeskapel	Heerlen	Voegwerk en leibedekking herstellen
31	Piëtakapel	Chevremont	Voegwerk vervangen

De Gedachteniskapel van de Mijnwerkers in Terwinselen

Het zal in de beginjaren zeventig geweest zijn, dat Martin Herbergs (75) zijn zoon de plaats wilde laten zien, waar hij vele jaren als mijnmeter ondergronds en later op de kaartenkamer gewerkt had: de Staatsmijn Wilhelmina. Die mijn was toen net gesloten. Tot zijn teleurstelling bleken alle mijngebouwen reeds te zijn gesloopt. Alleen de steenberg lag er nog. En het lijkenhuisje .....

Het moet toen geweest zijn, dat bij Martin Herbergs de gedachte opkwam om de omgekomen mijnwerkers van de Wilhelmina blijvend te herdenken. Toen is het idee ontstaan om een monument te maken voor de mijnwerkers.

Lijkenhuisje

Bij iedere mijn stond vroeger een lijkenhuisje. Dat was verplicht, omdat er bij elke mijn een gebouw moest zijn om omgekomen buitenlandse mijnwerkers op te baren. In de streek zelf werden de overledenen veelal thuis opgebaard. Buitenlandse mijnwerkers, die veelvuldig in de mijnen werkzaam waren, leefden in zogenaamde gezellenhuizen. Daar was geen gelegenheid tot opbaren, zodat het lijkenhuisje in voorkomende gevallen uitkomst moest bieden.

Een ernstig ongeval in 1946, waarbij acht mijnwerkers het leven lieten, werd de aanleiding tot de bouw van het lijkenhuisje nabij de bijna 100 meter hoge steenberg van de Wilhelmina. Het gebruik van deze lijkenhuisjes werd overigens in 1956 verboden.

Schakelstation

Het inmiddels dus niet meer als lijkenhuisje functionerend gebouwtje wordt eind zestiger jaren door de PLEM in gebruikgenomen als schakelstation om de naastgelegen Ondergrondse Vakschool

(OVS) van de mijn (later bestemd voor de omscholing van mijnwerkers en nog later omgevormd tot sociale werkplaats RELIM) van stroom te voorzien. Het gebouwtje wordt echter verwaarloosd en er treedt verval op.

Als Martin Herbergs ziet, dat het terrein rondom het gebouw opgeknapt wordt, krijgt hij een inval. Het gebouw zou gerenoveerd moeten worden; er moet een kapel van worden gemaakt ter nagedachtenis aan de omgekomen mijnwerkers. En niet alleen voor de overledenen van de Wilhelmina, maar voor alle mannen, die tijdens het werk in en bij de Limburgse mijnen zijn omgekomen.

Staatstoezicht op de Mijnen

In de kapel zou een plaquette moeten komen met een tekst ter nagedachtenis aan de overledenen. Langzamerhand rijpt het idee om op deze wijze de omgekomen mijnwerkers te herdenken.

J.H. Jennekens was de laatste mijnwerker, die bij de mijn Wilhelmina het leven liet. Hij kwam veertien dagen voor hij met pensioen zou gaan om het leven. Martin Herbergs had in de Wilhelmina de kleehaak naast hem.

De gedachteniskapel met links en rechts de plaquettes met de namen van de ondergronds omgekomen mijnwerkers

Maar hoe aan die namen van al die overledenen te komen?

Gelukkig is er een overheidsinstantie, het *Staatstoezicht op de Mijnen*, dat ongelukken in de mijnen onderzoekt.

1.457 doden

Wiel Miseré, een goede kennis van Martin Herbergs, is bereid het monnikenwerk op zich te nemen. Niet minder dan 1.457 doden telt hij, van wie 1.170 mannen ondergronds zijn omgekomen.

Een wel heel hoge prijs is betaald voor de kolenwinning, die vanaf het begin van de vorige eeuw tot in de zeventiger jaren in Limburg heeft plaatsgevonden. En dan te beseffen, dat de Limburgse mijnen tot de veiligste ter wereld behoorden.

Renovatie

Er moet nu geld komen om het initiatief van de grond te tillen. Martin Herbergs benadert loco-burgemeester Hans Erfkemper van de gemeente Landgraaf. De Staatsmijnen, in 1973 omgedoopt in DSM, verloochenen hun afkomst niet en dragen met een aanzienlijk bedrag bij in de renovatiekosten van het gebouw.

Maar ook de particuliere mijnen Oranje-Nassau, de Laura en de Julia nemen hun verantwoordelijkheid.

Ben Marell wordt vervolgens in de arm genomen om aan de bouwkundige activiteiten leiding te geven.

Buiten de kapel wordt een tweetal plaquettes geplaatst met daarop van elke ondergronds verongelukte mijnwerker de naam, het jaartal van overlijden en de naam van de mijn.

In de kapel is een soortgelijke plaquette aangebracht, maar nu voor de bovengronds verongelukten.

Op het altaar staat een beeld van de H. Barbara van de hand van Sjef Drummen (1922-1996).

Verder zijn de vier ramen bezet met glas-in-lood voorstellingen uit de mijnbouw van G. Bäumlner.

Inzegening

Het gebouw wordt zoveel mogelijk naar de oude toestand gerenoveerd. De kapel wordt natuurlijk toegewijd aan de H. Barbara, de patrones van de mijnwerkers.

Op 8 september 2002 is het gebouw gereed. De inwijding vindt plaats door de Bisschop van Roermond Frans Wierts.

De Bisschop voelt zich zeer verbonden met de mijnwerkers. Niet alleen stamt hij uit een mijnwerkersfamilie, maar in zijn jonge jaren is hij ook nog kapelaan geweest in Schaesberg.

Ze leven voort

Zo leven de vele honderden omgekomenen voort in de kapel. En ze worden er regelmatig bezocht. Men kan in de kapel dagelijks mensen in en uit zien gaan. Ze verpozen enige tijd in de mystieke ruimte en steken een kaarsje op. Of ze vertoeven even buiten bij het grasveld achter de gedenkmuur, waar de as van overleden mijnwerkers wordt uitgestrooid.

De graven van de omgekomenen op het kerkhoven bestaan in veel gevallen niet meer. Die zijn vaak al jaren geleden geruimd.

Maar in de Gedachteniskapel vormen de plaquettes met de namen van de omgekomen mijnwerkers een blijvend aandenken.

Ben Brader

Veldkruis Oude Baan Born in ere hersteld

Het is zaterdag 18 december 2010, tegen drie uur in de middag. Ondanks de snijdende westenwind drommen tal van mensen samen op de door een dik pak sneeuw versmalde Oude Baan in Born.

Ze zoeken een plekje dicht bij het oude veldkruis, dat nog schuil gaat achter een dundoek in de kerkelijke kleuren geel-wit. Na een kort welkomstwoord geeft Miel Jaspers, voorzitter van de Werkgroep "Kruisen en Kapellen" van de Heemkundevereniging "Bicht" een toelichting op de restauratie die het oude veldkruis kortelings heeft ondergaan.

Vervolgens worden wijkwethouder Pieter Meekels en de jonge buurtbewoonster Jamila Spee uitgenodigd de onthulling van het veldkruis te verrichten, waarna pastoor William van Dijk op plechtige wijze het herstelde veldkruis opnieuw inzegt.

Wethouder/Looco Burgemeester Pieter Meekels en Jamila Spee bij het door beiden onthulde veldkruis

Pastoor William Van Dijk verrichtte de herinzegening van het kruis.

Grand Chemin

Sinds onheuglijke tijden staat het veldkruis langs de Oude Baan in Born, de vroegere "Grand Chemin de Maastricht à Ruremonde", ook wel de "Postbaan" genoemd, op de plaats waar deze de oude, inmiddels vervallen "Weg van Grevenbicht naar Born" kruiste.

Wanneer en om welke reden het kruis daar werd geplaatst, is voornamelijk niet bekend. Wel kan met zekerheid worden gesteld (volgens een topografische kaart) dat het kruis al in 1891 bestond. Uit een beperkt onderzoek is verder gebleken dat het kruis niet bij veldprocessies werd betrokken.

Het veldkruis heeft ternauwernood de uitbreiding Born-West in de zestiger jaren van de 20^e eeuw overleefd.

Renovatie

Het houten kruis met het corpus en de directe omgeving ervan waren, ondanks de goede zorg die enkele buurtbewoners en het IVN "Land van Swentibold" er in het verleden aan besteedden, toe aan een volledige renovatie, waarvoor de Werkgroep "Kruisen en Kapellen" van de Heemkundevereniging "Bicht" in juni 2006 al het initiatief nam door de gemeente Sittard-Geleen-Born, als eigenaar van het monumentje, om medewerking te vragen.

Die hulp werd in 2009 geboden in de vorm van een financiële bijdrage uit het gemeentelijke "Voucherproject", bedoeld om de leefomgeving in de verschillende kernen te verbeteren.

Budget

Het door de eerder genoemde Werkgroep opgestelde restauratieplan voorziet in het herstel van het veldkruis, de vervanging van het corpus en de herinrichting van de directe omgeving.

Ondersteund door het Wijkplatform Born-West, kende het College van Burgemeester en Wethouders daarop het benodigde budget toe, inclusief de toezegging tot medewerking van gemeentezijde bij de uitvoering van het herstelplan. Miel Jaspers, voorzitter van de Werkgroep "Kruisen en Kapellen", vervaardigde het bijzonder expressieve nieuwe corpus in keramiek, dat een replica is van het oude vernielde corpus.

Tenslotte werd op het kruis de tekst

"Kiek 'ns nao mich óm..."

aangebracht. Een oproep die bedoeld is, om steun te zoeken bij het kruis voor degene die daar behoefte aan heeft, maar die ook bedoeld is, om het kruis in ere te houden als een uiting van van oudsher diep gewortelde volkdevotie.

Jean Knoors

Miel Jaspers bij het door hem ontworpen en vervaardigde corpus.

De kantonrechter

"Ik ben nu al ruim 25 jaar kantonrechter, de laatste acht jaar in een Limburgs arrondissement. Daarvoor was mijn standplaats Zwolle. Het was een hele overgang, waarbij ik merk, dat de omgangsvormen hier wel wat soepeler zijn dan in het noorden.

De zittende magistratuur is de laatste tijd overal sterk veranderd. Bij ons werken bijna alleen nog maar vrouwen. Meestal van die jonge meisjes, die een tijdje advocaat zijn geweest en het dan bij ons komen proberen. Die vrouwelijk werkt sterk door in het strafrecht. Vrouwelijke rechters oordelen in het algemeen milder, ze hebben meer begrip voor de beweegredenen en de achtergrond van de partijen. Ik denk, dat ik zelf wat strenger ben, maar probeer natuurlijk toch in alle recht en redelijkheid tot goede uitspraken te komen.

Ik kreeg laatst een merkwaardige kwestie voorgelegd. Een inwoner van een dorp hier in de buurt heeft een onbebouwd stuk grond, tamelijk in de kern. Onbebouwd is niet helemaal waar, want aan de stratrand staat een kleine, oude kapel. De eigenaar wil de grond in gebruik nemen als bouwterrein. Alle vergunningen zijn al binnen. En de kapel, die zal worden afgebroken, zodat niets meer de bouw van een bungalow in de weg staat.

Nu is de buurt het daar niet mee eens. De buurtvereniging wil, dat de kapel blijft staan op de plaats, waar ze al honderd jaar staat.

De zaak diende vorige week. De buurtvereniging werd vertegenwoordigd door de voorzitter, een grijzende, besnorde heer van gepensioneerde leeftijd. In de zittingszaal was aardig wat publiek aanwezig. Voor het merendeel oudere dames en heren, die waarschijnlijk voor het eerst in hun leven het gerechtsgebouw betraden.

De grondeigenaar had een soort boekhouder meegebracht, die alles wist van vergunningen en grondprijzen.

De zaak op zich was duidelijk. De buurtvereniging had haar beurt voorbij laten gaan bij mogelijke bezwaarprocedures en de eigenaar had alle vergunningen. Dus de sloop van de kapel was eigenlijk niet meer tegen te houden. Ik gaf eerst het woord aan de voorzitter van de buurtvereniging. De man hield een vlammend betoog over de waarde van het religieus erfgoed in Limburg en de waarde van de kapel in het bijzonder. Er was door de oprukkende bebouwing al genoeg verdwenen in het dorp en we moesten op het resterende erg zuinig zijn. De kapel als plek van devotie, waar tot op de dag van vandaag altijd kaarsen staan te branden, vormt, aldus de voorzitter, een middelpunt voor de buurt.

Toen kwam de boekhouder aan het woord. Hij had het eerst over grondprijzen, bouwbesluiten en vergunningen. Toen vertelde hij, dat de kapel precies op de verkeerde plaat staat, want vanuit de bungalow zou je steeds tegen de achterkant van die kapel aankijken. Als de kapel in een hoek van het terrein gestaan had, was er voor de eigenaar geen probleem geweest, maar nu werd het hele uitzicht vanuit de bungalow verpest.

Ik heb aan de eigenaar eens voorzichtig gevraagd naar de mogelijkheid om de kapel een stukje te verplaatsen.

Dat bleek voor hem weliswaar een nieuw gezichtspunt, maar dat zou, aldus de eigenaar veel te duur zijn.

De voorzitter van de buurtvereniging vroeg vervolgens, of hij zijn achterban even mocht raadplegen. Na schorsing bleek, dat de buurtvereniging een stel handige mannen onder haar leden telde en dat men bereid was de verplaatsing op zich te nemen. Men zou het bouwwerkje eerst afbreken om het vervolgens in een hoek van het terrein te herbouwen.

De eigenaar had daarna nog wat mitsen maren, maar tenslotte bleken alle neuzen toch gelijkgericht te zijn. Het conflict was in der minne geschikt."

Beslommeringen langs de A2 bij Grathem

Tijdens het inventarisatieproject van kruisen en kapellen in Limburg, enkele jaren geleden, werd ik door een collega monumentenwachter geattendeerd op een klein, onderkomen houten kruisje. Het stond, of beter nog, het lag in de berm langs de snelweg A2 ter hoogte van de “Velterbrug”, op de grens van de dorpen Hunsel en Grathem.

Stom toeval

Mijn collega, een fervent wandelaar, komt bij toeval altijd wel ergens bij uit, als hij op pad gaat om te “trainen” zoals hij dat dan noemt. In de tijd dat we de vele kruisen en kapellen in beeld brachten, stelden we mekaar wel eens op de proef met opmerkingen van: “Heb je dit of dat kruis wel gehad?” of “Ik ben er een tegengekomen die jij zeker bent vergeten!”. En inderdaad, dit was zo’n kruisje dat ik had gemist en dat eigenlijk iedereen wel over het hoofd zou hebben gezien. Een klein kruisje, dat was geplaatst naar aanleiding van een afschuwelijk drama. Nog vaag waren de namen te lezen van twee jonge mensen die het leven lieten bij een verkeersongeluk op 15 juli 2002.

Erbarmelijke staat

Het kruisje was ter hoogte van waar het was ingegraven gaan rotten en lag zo te zien al lange tijd in de verwilderde bermbegroeiing. Ik zette het kruisje in eerste instantie recht tegen een hectometerpaaltje, maakte wat foto’s en bepaalde de coördinaat.

Ik dacht er goed aan te hebben gedaan om het weer overeind te zetten, zodat familie en vriendenkring hun monumentje van rouw en herdenking weer konden zien staan. Maar ja, het verliep heel anders.

Telkens van het werk op weg naar huis passeerde ik het kruisje, verscholen in het gras, leunend tegen een even zo eenzaam paaltje. Op een dag bleek de wegberm gemaaid te zijn en stond het kruisje er niet meer. Rijkswaterstaat was wel nog zo goed geweest om het gehavende kruisje onder de brug tegen een pijler neer te leggen.

Ingeving

Bij die aanblik wist ik het opeens! Het kruisje moet mee naar huis en daar zie ik wel wat ik er van kan maken.

Zo gezegd, zo gedaan. Thuis heb ik het houtrot en de oude verflagen verwijderd en vervolgens de tekst weer opnieuw aangebracht en het kruis geverfd. De plaatselijke ijzerhandel was bereid om belangeloos een aluminium profiel te maken zodat het kruis op-

nieuw, maar nu wel deugdelijker in de grond kon worden vastgezet.

Samen met mijn vrouw heb ik het kruis op een zonnige zaterdag in de vroeg herfst van 2007 geplaatst en we hebben het op onze eigen manier “ingezegend”.

Gevoelens

Het leek of de familie en vrienden van de verongelukten daarop hadden gewacht, want enkele weken later hing er een mooie, rode krans om het kruis. Dat gaf me toch wel een gelukkig gevoel.

Inmiddels staat het kruisje al meer dan drie jaar op z’n nieuwe plek bij de brug en bijna elke keer als ik er langs rij, vang ik een glimp op van het boven de vangrail uitstekende deel. Zelfs in die flits zie ik dan toch dat het weer eens tijd wordt om onderhoud uit te voeren. Tja.. en dan voel je ineens wat een echte vrijwilliger voelt, datgene wat ons wordt nagelaten, maar ook wat je zelf opbouwt, moet gekoesterd worden en behouden blijven!

Ik denk, dat zo’n gevoel erg sterk is en dus ga ik het kruisje maar weer eens naar huis toe halen.

Peter Nouwen

Peter Nouwen bij de herplaatsing van het bermkruis

Het gerestaureerde kruis

Herplaatsing en inzegening St. Barbarabeeld in Nuth

Burgemeester Vos te midden van vele belangstellenden.

De inzegening door pastoor L'Ortye

4 December 2010 was het dan zover. Op het feest van St. Barbara heeft het beeld van de patrones van de mijnwerkers na 3,5 jaar afwezigheid op nagenoeg dezelfde plek een hernieuwde ereplaats gekregen in de oude mijnwerkerskolonie “de Ziepe” in Nuth.

Ondanks een flink pak sneeuw en diepvriestemperaturen was de belangstelling voor dit gebeuren groot.

Na enkele toespraken door o.a. burgemeester Hubert Vos, is het beeld met medewerking van enkele oud-mijnwerkers op haar sokkel geplaatst, waarna pastoor L'Ortye het opnieuw inzegende.

Na afloop van dit alles begaven de aanwezigen zich naar het Cultureel Trefcentrum voor het traditionele kopje koffie en een lekker stukje vlaai.

In verband met sloop- en bouwwerkzaamheden was het beeld in mei 2007 na vele jaren “trouwe dienst” uit haar vertrouwde omgeving verwijderd en veilig opgeborgen.

58 Jaar eerder werd het beeld van de Heilige ontworpen en vervaardigd door de in Valkenburg geboren kunstenaar Sjef Eijmael en in 1949 onthuld en ingezegend. Zo vlak na WO II verdiende ook in Nuth het merendeel van de mannelijke beroepsbevolking de kost aan het kolenfront. De mijnbouwindustrie kende toen immers haar gloriejaren. Een beeltenis van de H. Barbara mocht dus zeker niet ontbreken.

De “koel” is inmiddels allang vervlogen tijd, maar het respect voor de hardwerkende mijnwerkers van weleer wordt verbeeld door ook anno 2010 de patrones van de mijnwerkers een eigen, in het oog springende plek toe te kennen.

Tekst en foto's: Jan Jansen (Nuth)

De H. Barbara weer terug op haar sokkel

Kruisen en kapellen hebben in de loop der eeuwen vele schrijvers, dichters en troubadours geïnspireerd. In onze vaste rubriek 'Veldboeketje' ruimen wij een plekje in voor een romanfragment, gedicht, liedtekst, legende of enkele spreuken; geïnspireerd op de ontelbare monumentjes van vroomheid in het Limburgse landschap.

Deze keer, met dank aan Jan Coopmans uit Belfeld, de aangrijpende legende van Maria in gen Loo. Het verhaal is afkomstig uit het boek 'Maria in Limburg' ('de legendenkrans voor Maria'), samengesteld door Gerard Lemmens en in 1947 uitgegeven door uitgeverij Veldeke uit Maastricht.

Maria in gen Loo (Belfeld)

Het is wel drie honderd jaar of meer geleden, dat een vrome Belfeldse pastoor, die bij goed of minder goed weer zo vaak de kant opging naar de licht golvende vlakke van Loo en in deze goede en stemmige stilte zijn breviergebed deed, hier een heiligenhuisje liet bouwen ter ere van Maria en er een Maria-beeld in plaatste, dragende het Jezuskind en de wereldbol: 'Onze Lieve Vrouw in alle Nood, bid voor ons en neem ons in bescherming'. De vrome priester was geplagd geweest door nood, en Maria had hem geholpen; aan Maria dankte hij ook zijn priesterroeping.

Steeds is er sindsdien toeloop geweest van de bevolking uit de omliggende gehuchten Loo, Leemhorst, Heide en Nabben, maar ook van Steyl en vooral van Belfeld, onder welks parochiegebied het lag. Het landvolk komt zo gaarne hierheen om Maria te vereren en Haar in nood aan te roepen.

Tot driemaal toe hebben andere machten dan geestelijke geprobeerd dit kapelletje weg te krijgen, doch Onze Lieve Vrouw had Belfeld en de omgeving te lief. De nood van de mensen zag Zij zo gaarne bij Haar geklaagd om over hen Haar zegening en voor hen Haar voorspraak te geven.

Op zekere dag kwamen mensen en landmeters hier met kaarten, meters en palen, en ze trokken een rechte lijn door het land: daar kwam de spoorlijn van Venlo naar Roermond. De rechte lijn ging recht door het heiligenhuisje heen; het moest verdwijnen. De pastoor van Belfeld deed alle moeite het te behouden, doch men kreeg de toezegging dat er een nieuw en schoner heiligenhuisje voor Maria zou worden gebouwd. Dit werd dan ook op enkele meters afstand van de lijn gebouwd, in 1876.

De toeloop vermeerderde, en pas had men (1938) de kapel vergroot en vernieuwd, toen ruwere machten over ons land en ook over deze streek losbraken. En in 1943, tijdens een vliegeraanval op de spoorlijn, trof een zware bom precies de kapel. De kapel sloeg totaal kapot, er bleef niets van over dan puingruis, en wat steenbrokken en houtsplinters. Tot op drie honderd meter afstand vond men de brokstukken van de kapel. Maar Onze Lieve Vrouw had Belfeld te lief: men vond onder het puin, bij het opruimen en zoeken naar de vermeende brokstukken van het beeld, Haar beeld ongeschonden terug. De machten, die het beeld weg wilden hebben, waren nog niet uitgeraasd. Men had aanstonds een nieuwe noodkapel gebouwd, de zware tijden deden de mensen immers zo tot Haar komen. Doch de noodkapel stond nog maar amper een jaar, toen een zware storm losbeukte over dit land, en andermaal de kapel totaal werd verwoest. Maar ook nu vond men Haar beeld gaaf terug.

En zo groeide de devotie tot Maria hier dieper, en heeft men in 1946 een nieuwe en grote kapel gebouwd Haar ter ere, en prijkt Zij te midden van bloemen op het altaartje. Maria wacht hier glimlachend op de armen en de rijken, op de zieken en gezonden, op de kleinen en de groten, die Haar komen vereren en aanroepen: niemand gaat van hier ongetroost weg.

Uit: 'Maria in Limburg', samengesteld door Gerard Lemmens

Kent ook u teksten (romanfragmenten, gedichten, liedteksten, legenden of spreuken) die volgens u in deze rubriek thuishoren? Stuur ze – mét bronvermelding – op naar: Wiel Oehlen, Swier 47, 6363 CL Wijnandsrade. Mailen kan ook: w.oehlen@planet.nl

De veldkapel van Eys

Op de weg van Wittem naar Eys, aan de Wittemerweg, ligt een zeer pittoresk kapelletje, opgebouwd uit Kunradersteen. Het valt al van uit de verte op, omdat het boven op een heuvel midden in het weiland is gelegen. Er loopt geen pad naar toe, maar staat midden in het veld en kijkt over de omgeving heen. In de voorgevel zijn in de top drie grote natuurstenen blokken aangebracht. Op de grootste staat in smeedijzer het jaartal 1696.

Het kapelletje is geplaatst ter vervanging van een ouder kapelletje, dat van oorsprong onder een grote dennenboom, naast de ingang van de hoeve Eyserhof stond. Dit gebouwtje was gesticht naar aanleiding van een heersende pestepidemie aan het eind van de 17^e eeuw.

Toen bijna een derde van de bevolking van Eys door de ziekte was gestorven en het vee eveneens al besmet was, riepen de bewoners Maria aan, en deden zij, met hoop op genezing, de belofte een kapel te bouwen. De ziekte week onmiddellijk en de oorspronkelijke kapel werd gebouwd.

In het jaar 1905 is dit kapelletje vanwege bouwvalligheid afgebroken. Een nieuwe kapel werd aan de overzijde van de straat gebouwd. De nieuwe Heilig - Hartkapel heeft het jaartal 1696 van zijn voorganger overgenomen. Het interieur is in zijn geheel wit geschilderd en zeer eenvoudig. In een nis staat een Heilig Hartbeeld, dat rijk versierd is.

Theo Custers

Al deed je 't maar voor die ene passant ...

De lente zit eraan te komen, het eerste snoeiwerk is al gedaan en dus toch weer even gepikt aan de rozen! Maar goed dat het aan de achterkant van het kapelletje gebeurde ... tenminste: ik hoop dat Jacobus¹ me niet heeft gehoord! Potdikke! Nu zie ik pas dat er zelfs ondergronds een pelgrim voorbij gekomen is, of, wie weet, er voor zichzelf een "refugio² zit te bouwen! Wat zou ik die graag een stevige stempel zetten in zijn "credential"³! De sukkel graaft trouwens de verkeerde kant uit: de route loopt vanuit de Roermondse Voorstad Sint Jacob via Herten naar het Zuiden en niet andersom! "Rechtsomkeer, jij!" roep ik boos zijn gang in. Maar de echo blijkt al net zo verontwaardigd! Ik gehoorzaam, raap mijn tuingereedschap bij elkaar en ga naar binnen!

Meestal is het veel aangenamer, dat moet gezegd. Zoveel passanten, fietsers, voetgangers, pelgrims, bekenden en onbekenden, wandelaars met hond, een enkele keer zelfs met een vol-bepakte ezel. De ene groet, de ander raast voorbij. Soms een praatje, dan weer van je werk gehouden.

"Mag ik u wat vragen .... Staat dit kapelletje er al lang? Waarom staat dat hier? Aan wie is het toegewijd?.... Jacobus, wie is dat?"

"Ik zal het je maar verklappen, maar als ik vanuit Sint Odiliënberg met de fiets naar een vergadering in Roermond moet, maak ik steevast dit ommetje langs jouw Jacobus; eventjes groeten, eventjes danken, eventjes vragen ... al naar gelang!"

"Na het avondeten maak mijn vaste rondje tot aan het kapelletje en dan weer terug naar huis. Merkwaardig! Ik heb hier bij dit kapelletje vaak het gevoel dat ik niet alleen loop, ook al is er op dat moment geen sterveling te zien!"

Er zijn ook stille pelgrims, noem ik ze maar. Ik heb ze niet gezien, noch gesproken. Maar plotse-ling vind ik een dennenappel aan Jacobus'voeten neergelegd, op de rand van de nis, of er ligt een bloem, een steentje, een kastanje ... (zie foto). Dat ontroert me.

Dan denk ik: wat fijn dat ik voor dit plekje mag zorgen en me prikken aan de rozen!

Tja, er zijn in Limburg zovelen die een wegkruis of kapelletje onderhouden. Allemaal stuk voor stuk van die monumentjes van gedenken, bidden en danken, van even stilstaan bij wat je op dat moment zo bezig houdt in het leven. Plekjes van genade.

Daarom is het ook goed dat we met onze Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg er alles aan doen om dit kostbare erfgoed te onderhouden en met zorg door te geven aan de volgende generaties.

drs. Wim Clout,
archivaris SKKL

- 1 Gelegen in Herten/Roermond aan de Camino naar Santiago is deze kapel gewijd aan Sint Jacobus de Meerdere
- 2 refugio: pelgrimsherberg
- 3 credential: pelgrimspas, hierin worden de stempels vergaard die de pelgrim 'strakjes' in Santiago moet kunnen laten zien om aan te tonen dat hij/zij die lange tocht volbracht heeft.

Het kruis op de Grotenberg in de Peel

Langs de provinciale weg Venray-Deurne staat vlakbij de provinciegrens onder een baldakijn een veldkruis. Het herinnert aan een schuilkerk, die hier kort na 1648 is gebouwd voor de inwoners van Deurne. Die konden vanwege de overheersing door de protestanten niet meer in hun eigen plaats terecht om hun godsdienst te belijden.

De schuilkerk werd al gauw vervangen door een stenen gebouw, en er verrees een schooltje, zodat de Deurnese jeugd geen protestants onderwijs hoefde te volgen. Toen rond 1670 de strenge maatregelen versoepeld werden, was de noodzaak van dit kleine katholieke bolwerk voorbij. Enkele jaren later werd het gesloopt.

Het herinneringskruis is op zeker moment opgericht. In 1739 was als tekst vermeld:

'Wees hem steeds dankbaar, God is Uw vader, bemin hem ten allen tijden, God is Uw regters vrees, waar Hij ook ijs heen te vergrammen en zeg hier voor bij gaande, mijn God liever in heiden of peel te sterven als U met een doodzonden zonder te vergrammen en hij zal Uw geleiden. Hier offert men tot lafenis van de zielen in het vagevuur'

Vóór de inrichting van 1958 stond er te lezen: *"Laat u steeds leiden in Peel en Heide door Jezus' hand. Hij is de weg naar het vaderland."*

In dat jaar is het tegenwoordige kruis opgericht. De halfronde muur op de achtergrond is gemetseld van stenen uit de markt van Deurne. De tekst op een grote kalksteen onder het kruis luidt:

DIT KRUIS WERD GEPLANT, TER NAGEDACHTENIS VAN EEN KAPEL DOOR DEVRNE OP DEZE PLAATS OPGERICHT IN HET JAAR 1649 TIJDENS DE SLVITING

DER ROOMSCHE KERKEN IN DE MEIERY VAN 'S-BOSCH OM ALHIER DE GODSDIENSTOEFENNINGEN TE VERRICHTEN

God is Vw schepper, wees hem steeds dankbaar.

God is Vw vader, bemin hem ten alle tijden.

God is Vw regter, vrees hem, o christenschaar

En bid dat god V geleide in peel of heide.

BID HIER TOT LAFENIS VAN DE ZIELEN IN HET VAGEVVVR.

Als klein kind kwam ik geregeld langs de plek, als we met het gezin per fiets op familiebezoek gingen in Deurne. We hadden er twee ooms en tantes en wat neven en nichten wonen. Het kruis staat halverwege de route en was een uitgelezen plek om even halt te maken.

Naderhand raakte het kruis uit mijn belangstelling, om er vanaf 1981 weer volop in terug te komen. De Stichting Kruisen en Kapellen in de gemeente Venray werd opgericht en dit kruis kwam ook onder haar zorgen te vallen. Als belangrijk werk werd in 1984 het rooien van vier lindebomen aangepakt, die met hun stammen de betonnen baldakijn dreigden te ontwrichten. Het open loofhout werd gesnoeid en een pad leidde voortaan vanaf de weg over een bruggetje naar het kruis. De opknappbeurt was voldoende reden voor de parochie Ysselsteyn om er enkele jaren op Sacramentsdag een openluchtmissie te houden. In 2004 werd het loofbos uitgebreid gesnoeid. Toen kwamen bij de voet van het baldakijn brokstukken van oude bakstenen voor de dag. Ze waren de stille getuigen van de kerk, die er een kleine 30 jaren lang heeft gestaan, precies op de plek waar het kruis staat. Een plek vol herinneringen in de Peel.

Koos Swinkels

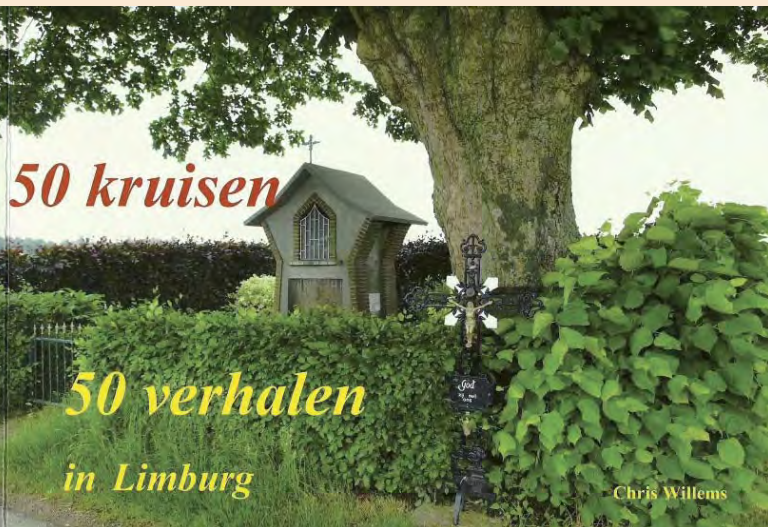
De oudste foto is genomen, toen de weg van Venray naar Deurne in het begin van de vorige eeuw werd aangelegd. Het kruis staat in de bomengroep op de achtergrond.

Het kruis op de Grotenberg, zoals het er nu bijstaat.

Lees- en wandeltip

Chris Willems uit Ubachsberg (Voerendaal) begon in 1987 met het inventariseren en fotograferen van (bijna alle) wegkruisen in Limburg. Dat resulteerde tot dusver in een indrukwekkend foto-archief en de publicatie van de boekjes: 'Langs 's Heerenwegen in doorkruist Heuvelland' (2008) en 'Golvend Heuvelland' (2009). Beide publicaties bevatten een ruime selectie foto's en een korte beschrijving van religieuze landschapsmonumentjes in Zuid-Limburg.

Begin dit jaar verscheen een derde uitgave van Willems, waarin hij wat dieper ingaat op de achtergronden van de kruisen waarvoor hij in deze publicatie een plekje heeft ingeruimd. In '50 kruisen 50 verhalen' heeft hij de verhalen achter die kruisen opgetekend, waarbij hij zich met name heeft gebaseerd op de informatie die hem is aangereikt door mensen, die nauw bij de betreffende kruisen zijn betrokken. Zij wilden hun verhaal graag aan hem kwijt; eigenlijk om dezelfde reden als de auteur: zodat deze verhalen bewaard blijven voor het nageslacht.

'50 kruisen 50 verhalen', 136 pagina's en 136 kleurenfoto's, verkoopprijs € 14,50, verkoopadressen boekhandel de Wegwijzer (Wittem), the Readshop (Hoensbroek), boekhandel Funcken (Landgraaf), boekhandel Plantage & Cobben (Heerlen), boekhandel Bij het Raadhuis (Heerlen) en VVV Zuid-Limburg (in Epen, Gulpen, Noorbeek en Valkenburg) of gewoon thuis bij de auteur (Chris Willems, Kerkstraat 47, Ubachsberg).

Wiel Oehlen

Kapellen krijgen huisnummers

Zoals "Kapellen en Kruisen" reeds eerder berichtte is op 1 juli 2009 de Wet basisregistratie voor adressen en gebouwen (Wet BAG) in werking getreden.

Gemeenten zijn verplicht om allerlei opstallen, zoals garageboxen, vakantiewoningen, electriciteitshuisjes, die dat nog niet hadden, een huisnummer toe te kennen. Kapellen worden nu dus ook onder deze categorie geschaard. In Thorn kon men op een koude februari-morgen twee bestuursleden van de plaatselijke stichting bezig zien met het aanbrengen van de nummerbordjes bij een vijftal kapellen..

Harry Neijssen en Dré Corstjens zijn doende de Nepomucenuskapel in Thorn van een nummeraanduiding te voorzien.

Eerste kruis bedevaartorganisatie in Lourdes geplaatst

Tijdens de herdenking van de eerste verschijning in Lourdes van Maria aan Bernadette, in februari 2011, werden de bedevaartorganisaties door de rector van het Heiligdom, Horacio Brito, uitgenodigd om een kruis mee te nemen en naast het Bretonse kruis te plaatsen.

Traditiegetrouw opende de bedevaart van Bigorre het bedevaartsseizoen in Lourdes. Daarmee was deze bedevaartorganisatie de eerste die hun kruis bij de ingang van het Heiligdom aan de Sint Michielspoort plaatsten.

Het kruis werd via de Sint Michielspoort binnengedragen en op de voorziene plek geplaatst. Tijdens dit gebeuren werd het lied van het jaarthema gezongen. Vervolgens sprak de bisschop van Tarbes-Lourdes, mgr. Perrier, over de woorden tussen Jezus en de vier andere personages bij het kruis.

Ook de Limburgse Lourdes bedevaart en de Nederlandse Bedevaart voor Zieken plaatsten een kruis. Inmiddels staan er al meerdere kruisen afkomstig van andere bedevaartorganisaties.

Jos Jenniskens

Theresiakapel Tegelen wijkt voor A74

De Theresiakapel bij de ingang van speelpark Klein Zwitserland in Tegelen is 'van haar sokkel gelicht'. De kapel, die sinds 1996 op deze plek stond, is verplaatst naar een bocht in de nieuw aan te leggen toegangsweg naar de speeltuin. De verplaatsing is nodig vanwege de aanleg van de A74.

110 ton

De kapel is op woensdag 15 december in zijn geheel opgepakt en enkele honderden meters verder weer neergezet. Hiervoor is zwaar materieel gebruikt, want het gebouw met muren van een halve meter dik, weegt in zijn geheel zo'n 110 ton. De kapel werd in 1996 ook al verplaatst. Toen werd onder de kapel een staalconstructie aangebracht. Dezelfde constructie is ook nu gebruikt om de kapel te ondersteunen tijdens de verhuizing.

De nieuwe locatie is gekozen in overleg tussen Rijkswaterstaat en onder meer de Stichting Kruisen en Kapellen in Tegelen.

Eerste verplaatsing Theresiakapel (1996)

De Theresiakapel is in 1926 gebouwd in opdracht van de directeur van steenfabriek Russel-Tiglia. Het gebouwtje kwam te staan bij de kleigroeves in het gebied 'Egypte'. De kapel is toegewijd aan Theresia van Lisieux, die in 1926 heilig werd verklaard. In 1975 werd de kapel eigendom van de toenmalige gemeente Tegelen. Door de afgelegen ligging in een bosgebied had de kapel regelmatig te lijden onder vandalisme. Daarom besloot de gemeente in 1996 om de kapel te verplaatsen naar de ingang van speeltuin Klein Zwitserland, dicht bij het oorlogsmonument. Na de verplaatsing is de kapel gerestaureerd, een karwei dat in 1997 werd voltooid. Daarna is de Theresiakapel opnieuw ingezegend.

In "Kapellen en Kruisen" van december 2009 schreef Wim van Diepen een uitgebreid artikel over de historie van de Theresiakapel.

De kapel op de dieplader
(Foto Jeu Lückner)

Limburgs mooisten (15)

Het “Kleverbergkruis”

U moet beslist eens naar Schimmert gaan en dan meer specifiek naar de buurtschap Groot Haasdal. U zult aangenaam verrast worden door de majestueuze hoeves uit begin 1700 en de nog steeds in het wegprofiel te herkennen Brink.

Aangekomen bij het fraaie St. Hubertuskapelletje, oorspronkelijk gebouwd in 1820 maar in 1931 enige meters verplaatst naar de huidige plek, gaat u de Kleverstraat in. Na een kleine 100 meter ziet u op de hoek Kleverstraat / Kempstraat een monumentaal kruis met corpus.

Dit prachtige landschapselement mag met recht een kunstwerk worden genoemd. Niemand minder dan de bekende kunstenaar Charles Eyck, die tot aan zijn overlijden in 1983 woonde en werkte in het naastgelegen Ravensbos, heeft in 1939 de corpus van O.L. Heer vervaardigd. De corpus heeft de tand des tijds doorstaan. Het kruis zelf is in 1981 gerestaureerd.

Een meer stereotiepe plek konden ze zo vlak voor WO II niet gevonden hebben. Een kruisbeeld opgericht tegen een decor van oude vakwerkboerderijen en aan de voet van een glooiend landschap, Limburg ten voeten uit. Vergeet voor het gemak even de moderne lantaarnpaal en een eventueel geparkeerde auto en u bent terug in 1939.

Als u een stukje verder gaat en na de laatste boerderij een onverhard pad inloopt, ziet u na enkele tientallen meters aan uw linkerkant een idyllisch gelegen kleine oude Joodse begraafplaats, gesticht in ca. 1822. De teksten op de resterende vier grafmonumenten zijn zowel in het Hebreeuws als in het Nederlands.

Dit allemaal gezien en de vreedzame sfeer in u opgenomen hebbende, is de kans groot dat u de omgeving nog wat meer wilt verkennen. U daalt dan verder de Kleverberg af en duikt zo pardoes het Geuldal in. Aan uw linkerkant lonkt het mooie hellingbos van Charles Eyck voor een wandeling. Na gedane wandelarbeid is het goed uitrusten op een van de vele terrasjes in het iets verderop gelegen Valkenburg.

Tekst en foto's: Jan Jansen (Nuth)

Veldkapel aan de Pastoorsweg Koningsbosch genomineerd als “Landmark”

De veldkapel, ter ere van O.L.V. van Altijddurende Bijstand is door de familie H. Geilen-Peeters na de 2de Wereldoorlog uit dankbaarheid gebouwd. Toen de familie naar Canada emigreerde schonk zij het kapelletje aan de parochie Koningsbosch. In 2004 werd het smeedijzeren kruis, het deurtje van de kapel en de schilderij van O.L.V. van Altijddurende Bijstand gestolen.

Bewoners van Koningsbosch hebben daarna spontaan een nieuw schilderij en kruis aangeboden.

Het nieuwe kruis werd door een vrijwilliger opgeknapt en fraai geschilderd. Ook maakt hij een nieuw deurtje voor de kapel.

Het gestolen smeedijzeren kruis werd in 1891 door een inwoner van Saeffelen gemaakt en op het graf van zijn vader geplaatst. In 1908 werd het geschonken aan pastoor W. Berger, die het een plaats gaf aan de Pastoorsweg.

Landmark

De twee cultuurhistorische beeldbepalende monumentjes op deze plek zijn in februari 2011 uit een aantal inzendingen geselecteerd als een ‘Landmark’. Een Landmark is een herkenningspunt voor de regio, een plek waar mensen iets mee hebben, een dierbaar oord.

De veldkapel is één van de Landmarks in Limburg die geselecteerd zijn uit de inzendingen waarin mensen met een verhaal een beschrijving geven van de plek die hun dierbaar is. Het genomineerde verhaal over de kapel en omgeving werd geschreven door de gezusters van Kruchten uit Koningsbosch. Inmiddels is met lokale organisaties een projectplan uitgewerkt.

De coördinatie van de uitvoering is in handen van het kerkbestuur O.L.V. Onbevlekt Ontvangen van Koningsbosch. Voor de uitvoering van het project heeft het College van Gedeputeerde Staten € 10.000 beschikbaar gesteld.

Kapel met nieuw kruis in 2011

Het gestolen smeedijzeren kruis

Werkzaamheden van het project

- het renoveren en restaureren van de kapel en het kruis;
- het plaatsen van een (houtsnijwerk)bord bij de ingang van de kapel;
- het herinrichten, beplanten en bestraten van de directe omgeving van de kapel;
- het bewegwijzeren van de kapel;
- het organiseren van een aantal activiteiten zoals
  - het inzegenen van de gerestaureerde kapel in het voorjaar
  - het houden van een gezinswandeltocht met de kapel als pleisterplaats
  - het organiseren van een fietstocht langs kerkelijke bezienswaardigheden van de parochies Maria Hoop, Peij en Koningsbosch.

Op 10 februari 2011, werd om 9 uur door Gedeputeerde Noël Lebens de openingshandeling verricht voor de werkzaamheden rond de veldkapel Pastoorsweg Koningsbosch.

Bij de openingshandeling liet hij zien op welke manier het voegwerk aangepakt moest worden.

L. Theelen,
Stichting Kruisen en Kapellen Echt

Toespraak met de symbolische overhandiging van de cheque door de gedeputeerde N. Lebens

De provinciale 'voeger' aan het werk

Sint-Josephkapel in Horst gerestaureerd

Toen een Mercedes met een daverende klap tot stilstand kwam tegen de Sint-Josephkapel in een bocht van de Herstraat in Horst, waren ze alle twee zwaar beschadigd. Nu is in elk geval de kapel weer in zijn oude glorie terug.

De Sint-Josephkapel in Horst is een gaaf voorbeeld van neogotische bouwkunst. Daarom alleen al staat het ruim honderd jaren oude gebouw terecht op de lijst van Rijksmonumenten.

Daar heeft het niet altijd naar uit gezien. In de jaren 1960 stond het bouwwerk de vooruitgang (bedoeld wordt het toeneemende verkeer) in de weg en wilde de gemeente overgaan tot sloop. De buurt kwam massaal in opstand tegen de plannen, en het resultaat was, dat de enigszins vervallen kapel werd opgeknapt.

De inzegening van de kapel

Massal toegelopen buurtbewoners

Op zondag 26 september 2010 werd de kapel feestelijk heropend. Dat gebeurde door wethouder Ger van Rensch, die de linten voor de dubbele deur verwijderde en de sleutel omdraaide. Het klaroenkorps van schutterij Sint-Lucia zorgde voor een muzikale noot.

Pastoor-deken De Graaf Woutering nam de inzegening voor zijn rekening. Hij verzekerde de massaal toegelopen buurtbewoners extra zijn best te doen met wijwater en wierook, om het verkeersonheil een halt toe te roepen.

Jan Holthuis

Vervolgens kwam de veertigjarige stichting uit Horst aan het woord in de persoon van Jan Holthuis, voorzitter vanaf het eerste uur en gewaardeerd oud-bestuurslid van de provinciale stichting. Hij herinnerde in het kort aan de historie van de kapel en ging in op de figuur van Sint-Joseph. De voedstervader van Christus heeft in de Smakt zijn enige bedevaartplaats in Nederland. Een kopie van het beeld uit dat kleine dorp staat uitgesteld in de nis van de gerestaureerde kapel.

Jan Holthuis besloot zijn betoog met een oproep aan de gemeente om ook bij te springen bij het herstel van de bij de julistorm beschadigde kapel van Sint-Anna, uiteindelijk de schoonmoeder van Sint-Joseph. Zie daarvoor ook een eerdere aflevering.

Koos Swinkels

In volle vaart

Toch bleef het uit de kluiten gewassen heiligenhuisje in de weg staan. Botsingen kwamen drie keren voor, gelukkig meestal met beperkte schade. De hoek van het gebouw staat maar een halve meter uit de bocht van de straat, die ter plekke het Sint-Josephplein is genoemd.

Anders was dat in september 2009. Een bestuurder uit Tienray reed in volle vaart tegen de kapel en ontzette de voorgevel. De schade werd geraamd op €50.000. Het was de vraag of die nog wel hersteld kon worden. De Stichting tot Behoud van Kruisen en Kapellen uit Horst ging aan de slag. Zij is als eigenaresse verantwoordelijk voor het groot onderhoud. De onderhandelingen met de verzekering van de Tienraynaar duurden tot april van dit jaar. Toen konden de bouwvakkers eindelijk aan de slag.

Uitzonderlijke beelden in Brunssum

In 1938 werd in Brunssum een Kleiatelier opgericht. Hier konden jongens, die fysiek niet geschikt waren voor het mijnwerkersvak, zich scholen tot pottenbakker. In het begin werden hoofdzakelijk gebruiksvoorwerpen gemaakt. Na een tijdje kon door de toenemende vaardigheid ook aandacht worden besteed aan het maken van siervoorwerpen. Om het kunstzinnige aspect uit te bouwen werden free-lancekunstenaars aangetrokken, zoals Eugène Laudy, Rob Stultiens en pater Renald Rats O.F.M. Met name deze laatste hield zich bezig met het maken van religieuze kunst. Menig kruiswegstatie en heiligenbeeld zijn door hem in het Brunssumse atelier vervaardigd. Via Internet kunt u zien dat in heel wat kerken in Limburg werken van zijn hand aanwezig zijn.

Houtnerf

Enige tijd geleden werd de Heemkundevereniging Brunssum verblijd met de schenking van een prachtig kruis. Gelet op de afmeting was het duidelijk bedoeld voor een lokaal van enige afmeting. Het keramieke corpus was voorzien van de aanduiding K(lei) A(telier) B(runssum) en de initialen RR. Voor de vereniging dus een prachtig stuk Brunssumse kleikunst. Helaas had het corpus enkele breuken opgelopen omdat het alleen met de handen aan het kruis was gespijkerd. Gelukkig ken ik een gediplomeerd kunstrestaurateur en die wilde het corpus wel voor een vriendelijke prijs herstellen.

Toen het corpus klaar was, ging ik het ophalen en kreeg een gedegen uitleg wat er allemaal met het beeld was gebeurd. Heel opmerkelijk was dat de hersteller sporen van houtnerf op het beeld had aangetroffen(!).

Reckenshuis

Bij de gemeentelijke herindeling van 1 januari 1982 kreeg Brunssum een gedeelte van de op te heffen gemeente Merkelbeek erbij. Op dat stuk grond lag de voormalige abdij en Clemenskerk. Voor het kloostercomplex is rond 1910 een kruisbeeld gezet. In de loop der tijden is dat enige malen verplaatst om uiteindelijk te worden neergezet tegen de gevel van het historische Renckenshuis. Het corpus is geheel van hout gemaakt en prachtig gebeeldhouwd. Het werd ooit gerestaureerd in een atelier in Maastricht.

Reductie van 25%

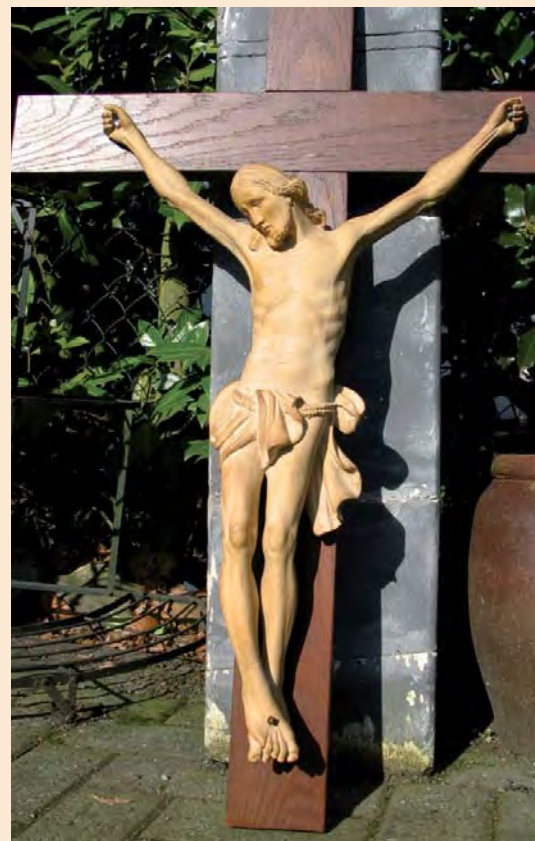
Het verhaal van de sporen van houtnerf liet op het moment dat ik het hoorde bij mij al een klein lampje branden. Het corpus was mij namelijk al min of meer bekend voorgekomen. Dus werd het beeld ingeladen en vertrok ik onmiddellijk naar het Renckenshuis. En jawel hoor, nauwgezette vergelijking bracht aan het licht dat hier sprake is van een natuurgetrouwe kopie. Het is mij nog niet gelukt om te achterhalen hoe Renald Rats er in is geslaagd om van het oorspronkelijke corpus, dat van kruin tot voeten 75 cm lang is, een mal te maken met een reductie van ongeveer 25 procent. Maar vanaf het moment dat ik beide beelden naast elkaar zag steeg mijn bewondering voor de maker van het origineel. Het corpus is echt de moeite van het bekijken meer dan waard. Zowel Brunssum als de Heemkundevereniging mogen zich verheugen in het bezit te zijn van een fantastisch beeld, alle twee mét houtnerf!

Ed. van Gelder

Het tegen het Renckenshuis geplaatst wegekruis

De door Renald Rats gemaakte kopie

Zo maar een verhaal bij een wegkruis in Slenaken

In 1999 ben ik vanuit Brabant verhuisd naar Slenaken. Kwam hier al snel in contact met Leo Simons, die vanaf 1970 de kruisen en kapellen in een optimale staat trachtte te houden. Ik ging hem assisteren bij het onderhoud en in 2006 hebben we de “Stichting Kruisen en Kapellen Parochie Slenaken” opgericht, om vanuit deze stichting het onderhoud beter te kunnen aansturen.

Het Memoriekruis aan de Piemert te Slenaken

Halverwege de Piemert, bij velen bekend van de wielervedstrijden en het op 6 september 1975 uitgebrande klooster op Hoogcruts (waarvan de betekenis is: hoog kruis), is een memoriekruis ter nagedachtenis aan een verongelukte man geplaatst. Maar wie was die man en wanneer had het ongeluk plaatsgevonden?

V.l.n.r. mevrouw Simons, mevrouw Beuken en Leo Simons bij het pas door hem geplaatste kruis

De oudere mensen uit het dorp wisten wel dat er iemand verongelukt was, maar de naam van de persoon of het jaar waren bij niemand meer bekend. Ik ben toen maar eens gaan zoeken in het Regionaal Historisch Centrum Limburg in Maastricht. Na verschillende jaren de overlijdensaktes systematisch te hebben doorgespit, vond ik uiteindelijk de hieronder geplaatste akte: De documenten uit die tijd zijn op microfilm vastgelegd en kopieën hiervan zijn slecht te gebruiken voor verdere publicaties, vandaar dat de teksten zijn overgenomen:

N° 1 Akte van Overlijden

In het jaar achttien honderd zes en negentig, den vijftiende Juli, zijn voor ons Ambtenaar van den Burgerlijken Stand der gemeente Slenaken, hertogdom Limburg, verschenen Speetjens Wilhem oud twee en zeventig jaren, van beroep molenaar wonende te gemeld Slenaken bekende van den overledenen en Luchtmann Josephus oud negen en twintig jaren, van beroep broodbakker wonende te meergemeld Slenaken; nabuur van den overledenen die ons verklaarden, dat Meijs Leonard geboren te Wijlre oud vier en veertig jaren, van beroep knecht wonende te Slenaken, echtgenoot van Blezer Anna, Maria, zoon van Meijs Pieter en van Steijnebrug Johanna Maria is overleden den veertiende Juli achttien honderd zes en negentig te Slenaken des na middags ten half twee ure. Waarvan door ons deze akte is opgemaakt, welke na voorlezing aan de aangevers door hen beiden met ons is getekend
De Ambtenaar van den Burgerlijken Stand Alph (-onse Charles Hubert) van Melsen
Vervolgens ben ik naar Centre Céramique in Maastricht

gegaan en vond daar in de Limburger Koerier van 16 Juli 1896 onderstaand krantenartikel:

Slenaken, 15 Juli. Gisteren had alhier aan den zoogenaamden “Stoppert” een droevig ongeval plaats. De dienstknecht van den heer S., zekere L.M. geraakte onder een zwaar geladen kar die hij begeleidde, en werd dermate verwond, dat hij spoedig een lijk was.

M. was gehuwd, vader van 4 kinderen en ongeveer 48 jaren oud.

(De “Stoppert” schijnt dus de naam te zijn van de huidige Piemert).

Eind 1800 ging het plaatselijk transport met paard en wagen. Op de fatale dag was de hooiwagen vol geladen met pannen. Tijdens de afdaling kon de wagen niet meer in bedwang worden gehouden en ging in de bocht gewoon rechtdoor. L. Meijs moet hierbij onder de hooiwagen terecht gekomen zijn en werd zwaar gewond overgebracht naar de Broekmolen in Slenaken, waar hij als knecht werkzaam was. Hier is hij vrij snel na het ongeluk overleden.

Het oorspronkelijke kruis, waarvan wij helaas geen afbeelding hebben, stond op de plaats van het ongeluk. Het huidige kruis is op 24 april 1980 ruim 50 meter hoger geplaatst, omdat het kruis hier makkelijker bereikbaar is. Het kruis is geschonken door de Familie v.d. Beuken uit Borgharen en was afkomstig van het oude kerkhof in Sevenum.

Het is een smeedijzeren kruis met 3 symbolen aan de onderkant: (kruis, anker en hart met de betekenis geloof, hoop en liefde).

H. van Boekhold

Gerlachuskapel Sevenum in ere hersteld

Door de Stichting Kruisen en Kapellen Sevenum is het afgelopen jaar hard gewerkt om zowel de Gerlachuskapel aan de Sevenumseweg, als het veldkruis aan de Venweg in ere te herstellen.

Gerlachuskapel

De Gerlachus kapel ligt net buiten het Sevenumse grondgebied. De buurtschap is met name gericht op Sevenum.

Hierdoor is er al van oudsher een band met deze kapel. De Gerlachuskapel is gesticht ter nagedachtenis aan de Nederlandse heilige kluisenaar.

Deze karakteristieke kapel is als gevolg van aanpassingen aan de weg en de aanleg van een fietspad meer in het zicht gekomen. Er was een grote mate van achterstallig onderhoud. De stichting heeft zich dit aangetrokken en is op zoek gegaan naar financieringsmogelijkheden om het nodige onderhoud uit te kunnen voeren. Samen met een bijdrage van de Provincie Limburg, de Gemeente Horst aan de Maas en Rabobank Maashorst is de stichting er in geslaagd deze mooie kapel in ere te herstellen. De bijgaande foto's geven een beeld van voor en na de restauratie. Met gepaste trots mag worden gesteld dat deze kapel na dit onderhoud weer bewaard blijft voor de komende generaties. Een feestelijke inzegening van deze kapel zal nog gaan plaats vinden.

Veldkruis

Elders in de gemeente staat aan de Venweg in Kronenberg al van voor 1848 een veldkruis, dat in de loop van de jaren al het een en ander heeft meegemaakt.

Het kruis is altijd door de familie Janssen, samen met de buurt onderhouden.

Omstreeks 1950 werd ter vervanging een nieuw kruis geplaatst.

In 1985 is het kruis verplaatst naar het naast gelegen perceel.

Tijdens een storm in 1999 is het ernstig beschadigd, waarna het kruis is verdwenen.

In de zomer van 2010 is door de familie Janssen met medewerking van de Stichting Kruisen en Kapellen het kruis hersteld, maar ook weer terug geplaatst op de oorspronkelijke plaats.

Op feestelijke wijze is het kruis, onder toezicht oog van de familie Janssen en buurt, door pastoor Lauvenberg ingezegd. Met recht mag gezegd worden, het kruis is in ere hersteld. Door gezamenlijke inspanning is ook dit stukje cultuurhistorische erfgoed bewaard gebleven.

Voor meer informatie verwijzen we u naar de website van de stichting:
www.kruisenenkapellen.nl

Jos Schreurs

De Gerlachuskapel vóór en na de restauratie

Het beeld van de H. Gerlachus

Het veldkruis aan de Venweg

De evacuatie van Kerkrade en de plaatsing van een kruis op de Keeverberg

Op 25 september 1944 vaardigden de Duitsers, in samenwerking met de toenmalige gemeente Kerkrade, het bevel uit dat Kerkrade vóór 12.00 uur moest worden ontruimd. Kerkrade lag in die dagen onder het vuur van de Duitse en Amerikaanse troepen. De Amerikanen hadden Spekholzerheide al bevrijd en schoten een spervuur van granaten af op de stad Aken.

Evacuatie

De dertigduizend Kerkradenaren zochten hals over kop hun boeltje bij elkaar en vertrokken richting bevrijd gebied. Met bolderwagens, kruiwagens, kinderwagens en alles wat wielen had, volgestouwd met de eerste levensbehoeften, vluchtten zij richting Imstenrade, Huls, Ubachsberg en Heerlen. Hier werden zij ondergebracht in schuren en stallen en bij bewoners, die woonruimten over hadden. De mensen waren erg behulpzaam voor de vluchtelingen. Een paar dagen later vertrok men naar een meer definitieve huisvesting in het Heuvelland, bijvoorbeeld in Wijlré, Eijs, Ubachsberg, Mechelen of Gulpen.

Duitse granaten

Ter hoogte van Imstenrade-Keeverberg daalden Duitse granaten neer op de lange rij vluchtende Kerkradenaren. De mensen vluchtten nog sneller, vielen over elkaar heen, kinderen werden onder de voet gelopen. Het was een grote chaos. Tientallen mensen werden gewond en dertien Kerkradenaren kwamen om het leven. Het was een wonder, dat er niet veel meer slachtoffers zijn gevallen.

Gedenkkruis

Na de oorlog is er nooit een gedenkteken geplaatst op de plek, waar deze dertien mensen om het leven zijn gekomen. In 2010 nam Marc Hermans contact op met Frans Abels van Hoeve Keeverberg en zij besloten om een kruis te plaatsen in

de nabijheid van de plek des onheils. De gemeente Kerkrade had nog enkele kruisen op voorraad en ze kregen een kruis, dat eerder was geruimd van een graf te Kerkrade. Het toeval wilde, dat dit was gemaakt door een Duitse kunstenaar. Wiel Erven uit Kunrade heeft het kruis stevig onder handen genomen en het een grondige opknappbeurt gegeven. Het gemeentebestuur van Simpelveld werd benaderd, want het kruis zou op het grondgebied van deze gemeente worden geplaatst. Simpelveld schonk de plaquette, die op het kruis is bevestigd. Frans Abels schonk de grond en Pierre Ploemen de steen, waarop het kruis is geplaatst.

Onthulling

Op 25 september 2010, dus zesenzestig jaar na het bombardement, is het kruis onthuld door Marc Hermans en Frans Abels. Een kleine honderd mensen waren bij die plechtigheid aanwezig. Zij werden onder meer toegesproken door de burgemeester van Simpelveld, de heer Bogman. De nu 66-jarige Caroline Plum showde die dag de kleertjes, die zij als kleine baby in haar kindervagen tijdens de vlucht heeft gedragen. De aftekening van granaatscherven was nog duidelijk zichtbaar, maar zij zelf bleef wonder boven wonder ongedeerd. Het publiek was tijdens deze presentatie door mevrouw Plum zeer geroerd.

Na de plechtige onthulling werd koffie en vla geserveerd en werd er druk gesproken over de gebeurtenissen in 1944. Familieleden van de overleden Kerkradenaren waren ruimschoots aanwezig zoals de familie Bransch, Collinet, Frings, Jongen, Koonen, Lochman, Van Tuyl, Kochen, Van Ooijen, Hanssen en Janssen.

Hulde aan degenen die zich ingezet hebben voor het realiseren van dit gedenkteken.

Tekst en foto's: Chris Willems (Ubachsberg)

Kapeleke in 't Rooth Maasbree

Ut kapeleke in 't Rooth: zo kent iedereen in Maasbree de Kapel van Maria van Barmhartigheid.

De bisschop van Roermond, Riginal Cools (1677-1700) verleende een vergunning aan de Douairiere van Arcen-Velden-Lomm-en Bree, de bewoonster van het kasteel in Bree, om een kapel te bouwen die zou zijn toegewijd aan Maria.

Kleurrijk gewaad

Deze keer een verhaal over het beeld en niet over de kapel. Of de douairière het beeld al in bezit had, zal de vraag blijven, ook hoe ze het verworven heeft. Maar we weten nu, dat het beeld in die periode is gemaakt en ook door wie.

Bij de vele onderzoeken naar de oorsprong van het beeld, is men soms een beetje te snel van oordeel geweest.

In de jaren 60 had het beeld nog een kleurrijk gewaad, de onderzoekers dachten hieronder nog een beschildering van oudere datum aan te treffen, maar dat bleek onjuist.

Of toen ook de originele beschildering is verwijderd, zal ook een open vraag blijven.

Het beeld kreeg toen bij dat onderzoek, één kleur nl. gebroken wit, met goud afgewerkt.

NVV

Bij een van de laatste onderzoeken wist men het beeld op een juiste datum te dateren

Men kon toen ook aantonen wie de beeldhouwer was.

Men ontdekte onder de voet van het beeld de letters NVV, dit was de handtekening van N.v.d. Veken een bekend beeldhouwer in de Zuidelijke Nederlanden. Hij leefde van 1637-1709.

Veel werken zijn van hem bekend hier in het Limburgse, maar ook in Vlaanderen en Brabant.

Dat de verwijderde beschildering waarschijnlijk de originele is geweest kan men concluderen uit dat v.d.Veken ook zelf zijn beelden polychromeerde (meestal werd dit werk aan een meester schilder overgelaten.)

Beeldhouwwerken van v.d. Veken zijn o.a.

- Biechtstoelen in de kerken St Katelijne en in Mechelen
- Mariabeeld Museum Roermond inv. no. 1877

Rust en tevredenheid

Als we het beeld goed in oenschouw nemen, zien we dat het een rust en tevredenheid uitstraalt van een trotse jonge moeder die haar kind op haar arm aan ons toont.

Beide figuren zijn met een groot vakmanschap neergezet.

Het is een kind en we zien, een jonge moeder Waarschijnlijk heeft ook de uitstraling van het beeld tot de naam geleid: Moeder van Barmhartigheid:

Een naam die we nergens anders tegenkomen.

De naam komt uit het gezang "Salve Regina".

Dit gezang opent met de woorden: Wees gegroet, Koningin moeder van Barmhartigheid,

Beeld Lindenhout 85 cm. Hoog - circa 1680-1690 gesigneerd NVV.

Ton Boots

Mediaan maakt kruisen-kalender

“Het bedrijf Mediaan in Heerlen slaat de brug tussen business en informatietechnologie, met denken en doen. Men heeft als missie om doorbraken te realiseren in de business performance van onze opdrachtgevers met behulp van ICT.”

Dat is allemaal niet mis, maar Mediaan blijft toch wel dicht bij de grond. Het bedrijf heeft namelijk voor het jaar 2011 een fraaie maandkalender met foto's van Zuid-Limburgse veld- en gevelkruisen uitgegeven.

Ron Scholten legde voor elke maand een drietal kruisen vast. Op de laatste pagina van de kalender bedankt Mediaan iedereen, die zich inzet voor de instandhouding van kruisen en kapellen.

Een sympathiek gebaar van Mediaan, dat menig lezer van dit blad, die zich voor kruisen en kapellen inzet, goed zal doen.

Oud-prinsen van Haelen gaan kruis restaureren

De oud prinsen van Haelen zijn voornemens om het grenskruis tussen Haelen en Nunhem te restaureren en te herplaatsen. Het grenskruis staat op de grens van Haelen en Nunhem op de hoek van de Kruiskampweg.

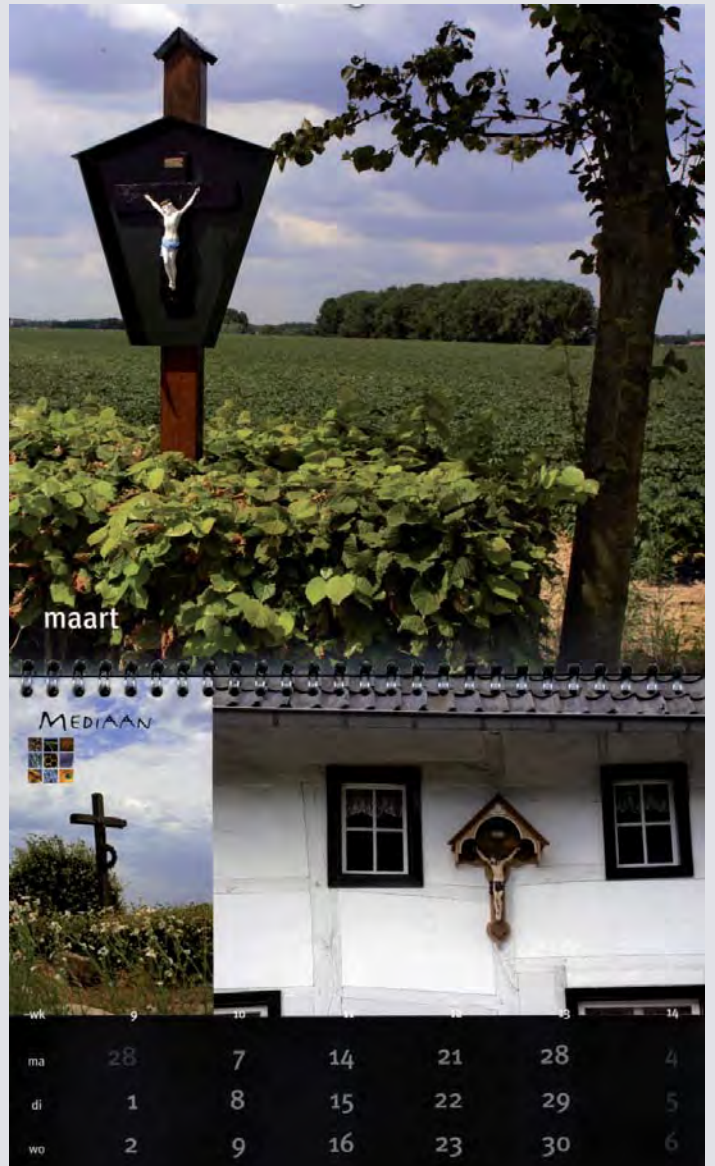
Op het moment is van hetgeen over is van het kruis geheel overwoekerd door klimop.

De bekende kunstenaar Truus Coumans uit Haelen is bereid gevonden om een nieuw corpus te maken.

Het is de bedoeling, dat het kruis op zaterdag 2 april 2011 feestelijk wordt herplaatst/.

Van het kruis aan de Kruiskampweg resteert nog slechts de verticale kruisbalk

Tentoonstelling “Mo(nu)menten onderweg” in Arcen

Honderd jaar geleden werd door de Congregatie van Mariannahill het Missiehuis St. Paul in Arcen gesticht. In de voormalige kloosterkapel wordt van 29 mei t/m 10 juli (in de weekenden van 13.00 – 17.00 uur) een tentoonstelling ingericht van foto's van historische en moderne wegkruisen en kapellen in de grensregio. De foto's zijn Will Verberk. De Arcense kunstenaar Ruud van der Beele, die aan zijn onderwerpen vaak een spiritueel karakter geeft, o.a. in de vorm van kapellen, heeft een aantal werken beschikbaar gesteld. Ook is de Restauratiewerkplaats van de Stichting Kruisen en Kapellen Venray, geen onbekende voor veel lezers van dit blad, met demonstraties en beeldmateriaal aanwezig.

Kruis in Vlodrop in het water

We zijn het al weer bijna vergeten, maar in januari was het hoog water. De Roer bij Vlodrop trad buiten haar oevers en zette het kruisbeeld aan de Effelderweg in het water. Het water heeft zich inmiddels weer teruggetrokken, de families van Wersch en Nieland hebben alles weer netjes gemaakt ... en wachten op de volgende overstroming.

Het kruis in niet-bereikbare toestand

Gedwongen verplaatsing Mariakapel Nuth door aanleg Buitenring

De aanleg van Buitenring Parkstad Limburg werpt zijn schaduwen vooruit. Het Mariakapelletje Reijmersbeek, gelegen op slechts een tiental meters van de autoweg A2 in Nuth, moet wijken. De Provincie Limburg heeft onze stichting over een verplaatsing advies gevraagd en bestuurslid Wiel Oehlen met Jan Janse van de Werkgroep Kruisen en Kapellen Nuth hebben de situatie ter plaatse onderzocht, en hebben na overleg met diverse betrokkenen een advies over de verplaatsing van de kapel uitgebracht. De situatietekening laat zien welke ingrijpende veranderingen zullen plaatshebben.

Jacobusbroederschap bouwt nieuwe Jacobuskapel

De locatie voor de nieuwe kapel aan de oever van de Roer

De Broederschap van de H. Jacobus de Meerdere, verbonden aan de kathedraal van Roermond, heeft het plan opgevat om in de Voorstad van die plaats een kapel te bouwen, die natuurlijk toegewijd zal worden aan de H. Jacobus.

Voor de plaats van de kapel denkt de broederschap aan een plantsoentje langs de Roer, waar eeuwen geleden ook al een Jacobuskapel stond. Verder zijn er plannen om het in de buurt staande beeld van de H. Jacobus over te plaatsen naar het plantsoen, zodat Jacobus zijn eigen kapel in de gaten kan houden

De locatie van de nieuwe kapel is ook bijzonder, omdat langs de kapel de route naar Santiago de Compostela loopt.

Het verkeer van de A2 raast voorbij het kapelletje

